

SVATÝ JAN NEPOMUCKÝ již v útlém věku skvostný vzor ctnosti a vědění, předložený mládeži k horlivému napodobení

Na scénu jej uvedla přeslavná, vznešená a urozená akademická mládež
střední gramatiky v Praze u sv. Ignáce roku 1734

NÁMĚT

Poskytl světcův bezúhonný a pověstí proslavený život, který ukazuje, že Janova neo-
byčejná ctnost již od dětství předznamenávala jeho svatost a že se s ní snoubila skvě-
lá učenost.

PŘEDEHRA

Ctnost nabízí kotvu Mládí, které chce Volnost jako Siréna¹ svést k ztroskotání, a spo-
lu s Vzděláním ho vede k ostrovům blaženosti.

KLÍČ K POSTAVÁM

Theolater:² Zbožná úcta; Theophobus:³ Bohabojnost; Eusebius:⁴ Zbožnost; Philo-
cosmus:⁵ Láska ke světu; Philotheus:⁶ Láska k Bohu; Pidomenus:⁷ Poslušnost; Palla-
dius:⁸ personifikace vědění; Eleutherius:⁹ Volnost.

¹ Lat. *Sirenes*, um, f. – bájně bytosti známé z Homérovy Odysseie, které svým zpěvem omámily námořníky, takže nebyli schopni řídit své lodě a našli záhubu na zrádných skaliskách. Obecně symbol líbivých řečí a nástrah krásných slov, které mohou snadno svést na scestí.

² Theolater – jméno odvozeno z řec. *theos* – bůh a *latreía* – služby, bohoslužba, uctívání, v křesťanské tradi-
ci specifikovaná jako druh úcty vyhrazený pouze Bohu, postava ztělesňuje zbožné a upřímné vykonávání
všech náboženských úkonů.

³ Theophobus – jméno odvozeno z řec. *theos* – bůh a *fobos* – strach, bázeň, postava ztělesňuje jednu ze zá-
kladních křesťanských ctností – bohabojnost, jež není strachem, ale spíše hlubokou úctou před jeho vše-
mocností.

⁴ Eusebius – jméno odvozeno z řec. *eusebeía* – zbožnost.

⁵ Philocosmus – jméno odvozeno z řec. *filó* – milovat a *kosmos* – svět, personifikace všeho ve světě, co člo-
věka odvádí od Boha.

⁶ Philotheus – jméno odvozeno z řec. *filó* – milovat a *theos* – bůh, postava zosobňuje nejvnitřnější vztah
člověka k Bohu.

⁷ Pidomenus – jméno odvozeno snad z řec. *pithó(mai)* – poslouchat (jsem poslušen), personifikace posluš-
nosti jako základní křesťanské ctnosti, zvlášť zdůrazňované u svatých.

⁸ Palladius – jméno souvisí s řeckou bohyní vzdělanosti Pallas Athénou, ve hře vede školu, kterou Jan na-
vštěvuje, což souvisí též s dobovým poetickým označováním školy a školní mládeže jako *Pallas* (cf. použi-
tí tohoto označení v této hře i některé formulace v řádových písemnostech a synopsích her, např. *a Pallade
Telczensi Societatis Jesu honorata*, titul hry *Lux gemmae celsissima*, NK ČR, sign. 52 A 39, adl. 122).

⁹ Eleutherius – jméno odvozeno z řec. *eleuthería* – svoboda, volnost, ve hře personifikace uvolněných mra-
vů a nevázanosti.

1. SCÉNA

Theolater si dělá starosti o řádnou výchovu mládeže a žádá v této věci o pomoc Eusebia. Prosí také Palladia a Philothea, aby pilně pracovali proti Philocosmovi.

2. SCÉNA

Philocosmus se dozvídá od Eleutheria, že počet jeho stoupenců den ze dne roste, a raduje se z toho. Rozhodne se užít všech prostředků, aby je k sobě ještě více připoutal.

3. SCÉNA

Na Theolaterovy výzvy odejdou Eusebius a Philotheus do školy, vedené Palladiem. S radostí zjistí, že se Jan, především pod vedením Theophoba a Pidomena, nejen vzdělává v základech spasitelné víry, ale zároveň dělá mimořádné pokroky v ctnosti i učenosti. Proto předvídají, že Jan v budoucnu dosáhne vrcholu slávy, v čemž se nemýlí.

4. SCÉNA

Eleutherius se touží vetřít do Janovy společnosti, a proto naléhá na Palladia, aby ho zapsal mezi své žáky. Eusebius jej však odhalí a vyžene ze školy jako nejhoršího nepřitele mládeže.

5. SCÉNA

Jan přijal Philotheova a Palladiova varování proti Philocosmovým úkladům a chová se podle nich. To působí velkou radost Theolaterovi a Eusebiovi.

6. SCÉNA

Philocosmus s bolestí pochopí marnost Eleutheriových pokusů. Aby k sobě Jana připoutal, požádá o pomoc Cosmogena¹⁰ a Vanophila.¹¹

CHORUS

Ctnost a Vzdělání podnícené slovy z Písně nebeské nevěsty *Na zemi se objevují květy*¹² spatří mezi svými květinami nový květ, který vyniká vzhledem i vůní a *předčí všechny jiné* (Claudianus). S údivem se jím těší a symbolicky na něm ukazují, jak Janova ctnost a učenost rozkvétá i v mladém věku.

¹⁰ Cosmogenes – jméno odvozeno z řec. *kosmos* – svět a *genos* – potomek, pokolení, tj. „zrozenec světa“, představuje plné oddání se světu a jeho radovánkám.

¹¹ Vanophilus – jméno odvozeno z lat. *vanus* – prázdný, marný a řec. *filó* – milovat, ve hře představuje zalíbení v marnostech světa.

¹² Pís 2,12.

7. SCÉNA

Z Eusebiova popudu si Jan vybere za místo modlitby chrám zasvěcený velké Matce milostí (která je zbožně uctívána prostřednictvím sochy v klášteře pod Zelenou horou)¹³ a jako největší ctitel Panenské matky se tam v doprovodu Theophoba a Pido-mena vydá.

8. SCÉNA

Cosmogenes a Vanophilus chystají Janovi na zpáteční cestě různá lákadla, aby jej k sobě připoutali, ale bezúspěšně.

9. SCÉNA

Jan se drží spásné zásady ze Sírachovce, kterou si předsevzal, že je *třeba zdaleka se vyhýbat nepřátelům a hlídat si, s kým se přátelíš*,¹⁴ a vyhne se společnosti svůdců. A tím pěkně ukazuje, že přátele si máme nejprve dobře vybírat, než si je oblíbíme, a nemáme hned stisknout pravici každému.

10. SCÉNA

Když se prokázala Janova ctnost a stálost v dobrých úmyslech, Theolater chválí jeho duchovní dary a druhové se rozhodnou s ním soupeřit.

11. SCÉNA

Když Palladius vyhlásí pro své žáky soutěž, Jan, veden Eusebiovým poučením, se uchyluje k nebesům a trůnu Moudrosti, nejsvětější Panně. To mu přinese užitek.

12. SCÉNA

Jan, který díky svému pokroku ve vzdělání dobyde na svých spolužácích palmu vítězství, je s největší slávou vyhlášen vítězem v obojím: v ctnosti i ve vědění.

EPILOG

Vyzdvihuje Janovu velikou ctnost, kterou prokázal už v útlém věku, i jeho pokroky ve vědění, doporučuje studující mládeži, aby jej napodobovala, a připojuje slova sv. Augustina z řeči 30, O svatých: *Není hanba napodobovat toho, kterého s radostí oslavujeme*.¹⁵

K větší slávě Boží

¹³ Míněna milostná socha v kostele cisterciáckého kláštera pod Zelenou horou u Nepomuku, ke které se podle legendy Janovi rodiče modlili za jeho narození a posléze uzdravení. Socha, kostel i sám klášter zanikly za husitských válek.

¹⁴ Sír 6,13.

¹⁵ Citát ze sv. Augustina se týká uctívání svatých a je hojně využíván jako výzva k jejich následování a kultu.